

ОЛОНХОБО - СТАРТ БЭРИЛИННЭ

Хас баярдын улууснут олохтооно
бийыл Олонхо ыншааза
ынтыгдарын туһунан нэгэ-бигэ
сэлдэһэ саарбахтатмат.

Маньлаха, бу улахан тэрэһин ыстыгылар түһүлгө үгүс үл-хамнаас аттарылытын сүрүнүнэрэ чуолкай. Ол курдук, Мажаайы алааһыгар улахан Аал Дуук Мас, икки түөс ураһа оһоһулуута, о.д.а. үгүс тутуулар быһаанга кириин оһоһулуохтаахтар диги этилиһигэ балайга ыраатта... Ол эбэтэр, хас бириани тутуулар объекка тэрэлтэр сыһыарыллан, үлөн-хамнаһы сүрүнүгүрү сорукаммыта. Үл-хамнаас ааспыт күһүнүтүтэи кыра-кыраһаан саҥа хаммыт буолабына, кырыа кыһыммыт помпуо түмүктөһөн, дэ-дыһыттах дьону-сэргини «уһугунарар» хамсааһыннар. Кулун тутар 31 күнүтүтэи «Олонхоһо – старт» диги деһиһиги сабаланыһалар.

Бу күн сарсмарта II чаастан Олонхо дэмтэ оёо сайыр эстелчээсэй киинин сымбайга үөрүүлэх бэйһыга-майһыга түстэ. Бу баарадай тутуу олонхо кизэг өйдөбүлүн дьомно-сэргэжэ түрүтэрин таһынан, салтэньэ үөрэнчочилэрэ үөрэнэр-сайлар киинеригэн буолуора. Ыстамга сымбайга түһүүтүн үөрүүлэх түтэжин Халыытанан А. Федоров алгыс тыһынан арылһан, сори-туому туруһан, баға санаа бастыһын анаата. Салһыг ээрэс тыһыларын улуус бэйһыга А. Т. Ногоничин, үөрэх управлениетын начальнига Т.В. Павлова эттиэр. Эгэрсэ дигри, үйгүтөх, жорэ көстүүдүлэх тутуу салтэньэһиги күйбөйөр киинигэр дьандэс тыһыга үлүүс олохтоокторун барыларын да үөрүүтэ, кэлэһинигэ буолуора.

[illegible]

Аны мнанын бири урматы түзгөнүнөн буслар, калыптык маддыктары тогуз баладанга, сырылынынан, ошого анал экспозицияны турурап, угууспут историктын көрүнүк композиттен коргошунурубуз буслар. Бу үлз хаамыкта ханна тийибитин бекте, арзан туулбо олоктоокторун корго, угуустангы гимназия баладангап тийибити. Арзан туулбоп саялаанчылар, актылытара кыгынылаах бөргөргөк кээкээп тагыста. Кинизер баладангылар суруйаачылар сыһаарылыныгыттар, ошон үлз-хампас ол матырылаачыларын хомуйууга, оңорууга түмүшүр. Салгыны Андрей Тимофеевич бу никин күнгө маддыктары көрсүү бөс мнаны 19 күнүгөр олонхотуу истин, ошого бөлмөнүн үлз түзгөнүгөр хайдык барылаахтарын тула кинизини мыкта. Туулбо салайаачыкта Ф.С. Селешникова тэгиртти, 2000 сиббикан номго расалаанан, аны коңорлүү үлзгөргө үлз ыгылышыдыгэтте. Нидекин туулбо салайаачыкта К.В. Харитонова кинизиртти, Олонхо мнаныдан туулбогөргө сквер оңторор бызылаанах, ол курдук, 9 балкеры оңотторон, бу сиверин сайын сиббиканнен сиветин, Олонхо мнанын корсөргө бөлмөнүн үрө-көтө ийитин оңот.

[illegible]

Ийнэс баяж Олонхо аймгууд болбит байдлыгтаа хэвчлэн түгээр, хонгор, сүршрн объектарыгын сэлтэн бэлэст. Үү болгуруогу мнэстэнгэр дүүшлэстэнгэр, ыргыстылар. Бу сырылар түмүктэринг, кнэз 5 частан Олонхо аймгууд хамгаалыларын уосай муннада мнэстэнгэр. Хамга бугдарын бэргн, хамга уустугтар бэр бугауосарын туга кнэз, днэс кнэстэн тэргн. Эпнэстэнгэр кнэстэнгэр кнэстэнгэр кнэстэнгэр, хас бнэргн снэстэнгэр кнэстэнгэр, үлэ үлэстэнгэр аймгуудын кнэстэнгэр, тэргнэстэнгэр, эргнэстэнгэр үлэ үлэстэнгэр кнэстэнгэр бэргн.

Належца БОРИСОВА.

БАСТАКЫ АТЛАС

Бийл	Литература
сэлхэн, зууслуугар уус- уран кинигээр биүгэн биүр күн сүрин корон нхэлэр. Аастыка Хоту Кохорулүү пизмээр аналлах дымтээх сэлтгэраларга, чөөнлара олондубт сүрүх үнүэй киниг презентациятар сэлдлүбтэм. Итү курук, бийлнгар исторический да кинигээр тахсалар. Отон	

Кулун тутар 31 күнүгэр "Аһылга" КуоДСК оҥоһун урхтм презентация буолла.

Од – Чурманбыг уугуун географийн, социаль-экономической бэлгээннэгийн сүлдэгдэл аан бастахы атлас сүрэгжүүлэг. Бу атласы уугуус географид учуутай-лара ХИФУ доцены Л.С. Пахомова салалынгийн огорон тааардлылар. Үөрэтэр-сүрдэгдэл пособие бэлгээннэгийн үөрэгсчидэр, тая хайаагсгэбэгийн үөр-гэ.

промышленность тэрилтэрин үлэжилтэрэ, туристар
уонна кытаабы үөрэттөрчүлөр туһаныштарын соң.

Атлешка уугуулугт символын байхыг харгалзан, урууны историкца, архив корун карталарта, кылыларга-сүүлэртэ, кулгуурага уовна искусствоба тийн сыртайлыныбэт. Ан тыны улууе байхыга А.Т. Ноговицан сырбууб.

Презентацияда бу атласка үлгээсигит уугуус географ-учууталары, уугуус бэйлигэ А.Т. Ноговицын, бэйлигэ социальный бопкурустарга солбуйкчы О.Ф. Петрова, үөрэх управлениетын начальнига Т.В. Павлова уонна киинизммит библиотечный ситим дирижкэрэ В.А. Платонова кыттылыны кылдылар. А.Т. Ноговицын уонна Т.В. Павлова бу үөрүүдүк күнүгүн бэрдэллээн тураннар, учууталларга хас биридиргилэринэр Махтин суруктары туттарыттылар. В.А. Платонова атлас ис тутулун туһунан кэпсээтэ.

Онон учууталарбызтар, Л.С. Пахомовада өссө бипр сыналалах бэзэи – апианы болэктээбитэринээр улаханлык максатыбыз.

Елена МАКАРИНСКАЯ.

БАРҒА МАХТАЛ ЧУРАПЧЫ ДЬОНУТТАН

ырытындырылган, сайабаас санжаларын этносторунун
сүрүлүбүс

Книганың Россия Суруйлаачыларын союгуун чыгытсэ, Саха Өрөсүүбүлүстүн култууратын үтүөтүк үлүһүгэ Павел Петрович Федоров – Сомоҕо хомуйан оҥорбугу. Маһыак киинигини 2007 с. М.Е. Пермяков „Ботур Уу“

улуурларыгтан нэрвэн нэргүй!" дсэн аагаан тахааргарбыта. Бишгийн тахаармыга итн кинээжэ эбини мэлхрэйлүүлснэр кишкэрелнишээр, кэнэтенишэ, не туулун литературний хальмыга сон түбэнивариишишэ. Саха Оросуудуулутын талын хахайысыбатын үтүөлэх үлэгшэ, Чураачы улууһунар 2002–2008 сс. баһылынныш үлэгшөгү И.Н. Аммосов конгуолинишүн бичээтлэнэ.

Книгээ 458 странигалаах, нийгэр олнооох хаартыскаларлаах, 158 странигалаах. Халыг тастаах (перелестгаах), итгэнэ М.Е. Николаев Чурагчы чаргаар туслут хаартыскага бонгогзонмол. Бигр уратыныан тус-тусна салаалар ахсын тумус тигүүлэрлааха, М.Е. Николаев энгилэргээнэ тулгата бэлхыныан киэргилшкитгэ буслар. Ис хооонун олноох хаартыскалар килэгэн, тусаран биэрэлээр. Алта салаалаах: Чурагчы килэ тутгар дыгун ахсылгара, Олохонут торло – тва хаһаайсыбага, Олүөүз уула – Чурагчына, ычаны үөрөхсөннэгэн, духобунас сайдыгыгар салга халыскалар, М. Николаев: “Хоту көһөрүлүгү – үйб алгала”, “Умгулүбат өйгөбүлүр”.

Улуу диктанттын мүнөздөрү сөөктөрү бу кинигени сүзгүчөңгөз ыңгарымылаах ыалдыттар, ахтыкылары суруйбуттар, устулуусунар тобус-толору мулунулар. Президентумга ювингө ахтыгара Ш.П. Федорова – Сохофю, улуу баһылыга РФ юонна СР тыатынна хаһаайыскабытын үтүөлүк үлүһигиз А. Т. Ноговицын, Саха Республикатын Государственный деятеля, норуот хаһаайыскабытын үтүөлүк үлүһигиз, РФ норуотун

уордунунтан туйгуна М.В. Мучин, экономикадагы наука доктору, СР науканын үтүктөх үлөсүгө В. Р. Дарбасов, СР куугуртунун үтүктөх үлөсүгө, А. Е. Кузнецовский атынан Государственный биримдиге лауреата В.Н. Егоров - Тумарча олордугар.

[illegible]

Книголюбцы кытапбыт А. Т. Ноговицын, В. Н. Егоров, В. Р. Дарбасов, С. И. Сергеев, Г. В. Смирников, И. П. Пономарев, М. В. Попова, С. Р. Попов – Сидурой Сэмэн, Д. Д. Дьячконская, Н. Е. Сыромятинский, Т. В. Акимов, Л. В. Ефремова, Г. И. Егоров кыныт сулууспаны баһааһыттар, М.Е. Николаев салайааччы, кили быһыыһынан үтүө хатыһабыларын махсастыһын аһыһылаар.

М.В. Мучин бастагы Президентин калары үлкөзбиги сыларын ачыны, киниги республикатазы, Россиятазы, аан дийди таһымнаах салайааччы быһыматын олус испинтик, итэргиниэхтик кэспэбинин бары үөрэ, долкуйа ийинтэбэ.

Алексей СЛЕПНОВ.

ИВАН ПОНОМАРЕВ

Иккэнгэ. Искусственный
схемалогийн сэтгэврийг бийр
бирчигнэлтийнг сэмьлэгтгэх
босоогуу усанга апыр огустан
босоогт суух илгэе булар. Урут
суруйбутум курдук сир аайы
сэмьлэгтгэх босоогууры кылаас
быхыльпын элэхээ. Онгон
апыр огустан тутар булалхаа,
агуйагы, саамай уртук
кылаастаахтары бүтүн түүлбэн,
нэхиллэлтэеи сүбэлдэн шал
дхсэнтэ кордорухээ. Олорго
нэхиллэнк бидхэгылтан, ЖСПК-
тан эбэтэр ыналтан хомуйан комто
онорухаа.

Үсүлэ. Искусственный
схемалогийн туһатын бары

Мария КРОНИКОВА,
сүрн сыйлар торообут оюо, үлэ, спорт бэстэринэ

“ЧИЭСКИН ЭДЭРГИТТЭН ХАРЫСТАА”

Түүрт ьрйыннл соолзлччн дьхлхлмнр.

Ойтон төрөлжүтгөр оюлоргутун куруутун
хонгуруолга ытан, ханни, юмнээрн кытта

Г.Г. ПОТАНОВА, Чурманчыл

России, Чурапчы уугуулун бичуулгаш
донора, Россия дорубуйашы
харьастыбылы уугулук уулуны.

1. *Journal of the American Medical Association*, 1997; 277: 1001-1005.

